

Mikä muuttuu maahanmuuttotaustaisten oppilaiden oppimisen ja koulunkäynnin tuessa perusopetuksen tukijärjestelmän uudistuessa?

Tässä artikkelissa tarkastelemme, miten maahanmuuttotaustaisten oppilaiden oppimisen ja koulunkäynnin tuki muuttuu perusopetuksessa 1.8.2025 voimaan astuvan oppimisen tuen uudistuksen myötä. Uudistuksen tavoitteena on vahvistaa inklusiivisia toimintatapoja ja varmistaa, että kaikki oppilaat saavat riittävän tuen ensisijaisesti omassa opetusryhmässään. Tämä tarkoittaa, että kolmiportaisen tuen perustana ollut lähikouluperiaate vahvistuu entisestään. Lakimuutoksen myötä tapahtuvia käytännön tason järjestelyitä on kuitenkin vielä tässä vaiheessa mahdotonta täsmällisesti ennakoida. Tämä teksti perustuu maaliskuussa 2025 saatavilla oleviin tietoihin tuen uudistuksesta.

Teksti Johannes Ruoho, Raisa Harju-Autti & Hanna-Maija Sinkkonen

Perusopetuksen uusi tukijärjestelmä korvaa vuodesta 2011 voimassa olleen oppimisen ja koulunkäynnin tuen mallin, jossa perusopetuksen tasot jakautuvat yleiseen, tehostettuun ja erityiseen tukeen. Uusi tukijärjestelmä rakentuu oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen varaan, jotka luovat pohjan sekä ryhmäkohtaisille tukimuodoille että oppilaskohtaisille tukitoimille. Oppimisen tuen uudistus

huomioi aiempaa paremmin opetuskielen oppimisen tuen tarpeet, mutta maahanmuuttotaustaisten oppilaiden kielellisen ja pedagogisen tuen järjestämisen kysymykset jäävät edelleen paikallisesti päätettäväksi.

Maahanmuuttotaustaisten oppilaiden tämänhetkiset opetusjärjestelyt

Maahanmuuttotaustaisten oppilai-

den määrä ja osuus kaikista oppilaista perusopetuksessa on kasvanut koko 2000-luvun ajan, ja tämän kehityksen ennustetaan jatkuvan (Kuntaliitto 2024). Pulkkinen ja kollegoiden (2024) mukaan viimeisimmässä PISA-tutkimuksessa maahanmuuttotasaustaiset

oppilaat suoriutuivat kaikilla arviointialueilla — matematiikka, lukutaito, luonnontieteet — heikommin kuin kantaväestöön kuuluvat oppilaat. Osaa miseroa voi selittää muun muassa maa- hanmuuttotasaustaisten oppilaiden heikompi suomen tai ruotsin kielen taito

MAAHANMUUTTAJAOPPILAITA HUOMIOIVAT PEDAGOGISET JÄRJESTELYT perusopetukseen valmistava opetus S2/R2-oppimäärä kielitietoinen opetus kaikissa oppiaineissa oman äidinkielen opetus omakielinen opetus katsomusaineen opetus		
ESIMERKKEJÄ KOLMIPORTAISEN TUEN TOTEUTTAMISTAVOISTA MAAHANMUUTTAJAOPPILAILLE		
YLEINEN TUKI	TEHOSTETTU TUKI	ERITYINEN TUKI
Tukimuoto pidempään Suomessa asuneelle, esim. <i>tukiopetus</i>	Tukimuoto perusopetukseen valmistavan opetuksen jälkeen, esimerkiksi <i>kielellisesti tuettu opetus</i> , jossa oppiainesisältöjä ja koulun opetuskieltä opiskellaan samanaikaisesti	Tukimuoto erityistä tukea tarvitseville oppilaalle, henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman (HOJKS) mukaisesti

Kuvio 1. Pedagogiset järjestelyt ja pedagoginen tuki maahanmuuttajaopetuksessa (Harju-Autti, 2022)

(Pulkkinen ym. 2024). Koska maahanmuuttotasaustaisten oppilaiden määrä ja osuus kasvaa ja heidän osaamisensa on mittauksissa osoittautunut olevan keskimäärin heikompaa, oppilaiden kielellisen tuen sekä oppimisen tuen tarpeiden huomiointi on entistä tärkeämpää.

Perusopetuksessa maahanmuuttotasaustaisia oppilaita huomioivia opetusjärjestelyjä ovat esimerkiksi perusopetukseen valmistava opetus, suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä, kielitietoinen opetus, oman äidinkielen opetus, omakielinen opetus ja katsomusaineen opetus (Harju-Autti 2022, 35). Perusopetuksen opetussuun-

nitelman perusteissa (2014) kaikilta opettajilta edellytetään kielitietoista opetusta, joskaan sen toteuttamisen tapoja opetusta ohjaavissa asiakirjoissa ei tarkemmin määritellä. Kielitietoisuuden tulisi olla läsnä koko koulun toimintakulttuurissa. Perusopetukseen valmistavan opetuksen, oman äidinkielen opetuksen, omakielisen opetuksen ja muun kielellisen tuen järjestäminen on paikallisesti päätettävissä. Ohjeistuksia ja suosituksia on, mutta ne eivät ole velvoittavia: esimerkiksi oman äidinkielen opetusta pyritään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan tarjoamaan mahdollisuuksien mukaan,

Kuvituskuva: Freepik.

mutta opetuksen järjestäjä päättää sen toteuttamisesta. Opetushallitus (<https://www.oph.fi/fi/usein-kysyttya/onko-valmistavaan-opetukseen-maari-telty-enimmaisryhmakokoa>) niin ikään suosittelee, ettei valmistavan opetuksen ryhmäkoko ylittäisi 8–10 oppilasta, mutta opetuksen järjestäjä voi paikallisesti määritellä ryhmäkoon. Paikkakunta-kohtaisilla ratkaisulla kuitenkin saatetaan ohittaa kansallisen tason suosituksia ja määräyksiä. Esimerkiksi oman äidinkielen opetuksen aseman vakiintumattomuus altistaa sen opetuksen järjestämisen tavat epävarmuudelle. Oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, sisällöt sekä oppilaan osaamisen ja oppimisen arviointi on määritelty Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden liitteissä (liite 3). Paikalliset tulkinnot ja ratkaisut maahanmuuttotasaustaisten oppilaiden opetuksen ja oppimisen tuen järjestelyissä johtavat siihen, että eri kouluissa ja kunnissa maahanmuuttotasaustaisten oppilaiden opetuksen järjestäminen vaihtelee.

Tämänhetkisessä tuen järjestelmäs-

sä, jossa oppimisen ja koulunkäynnin tuki jakautuu yleiseen, tehostettuun ja erityiseen tukeen, koulun opetuskielen hallintaan liittyviä kysymyksiä ei oteta lainkaan huomioon ohjaavissa asiakirjoissa (Harju-Autti 2022). Harju-Autin mallissa (kuvio 1) perusopetukseen valmistavan opetuksen jälkeen annettava kielellisesti tuettu opetus (kietu), jossa oppiainesisältöjä ja koulun opetuskieltä opiskellaan samanaikaisesti, kuuluu tehostettuun tukeen siitä syystä, että koulun opetuskielen oppimisen tuen tarve edellyttää usein pitkäjänteistä ja säännöllistä tukea eri oppiaineissa (ks. myös OKM, <https://okm.fi/oppimisen-ja-koulunkaynnin-tuki>).

Oppimisen tuen uudistus vahvistaa inklusiivisia toimintatapoja

Tukijärjestelmän uudistuksella pyritään vahvistamaan inklusiivisten toimintatapojen toteutumista. Uudistetuissa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa korostetaan, että koko perusopetuksen toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on inklusiivinen perusopetus, jossa kukin oppilas voi toimia, kehittyä ja oppia omana

ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä (POPS luku 4.2). Oppimisen ja koulunkäynnin tuki järjestetään inklusiivisten periaatteiden mukaisesti ensisijaisesti oppilaan omassa opetusryhmässä (POPS luku 7). Uudistus tarkoittaa myös muutoksia maahanmuuttotaustaisten oppilaiden kielellisen tuen järjestämiseen. Kaikki oppilaat, joilla ei ole riittävää opetuskielen taitoa perusopetuksen oppimäärän suoritta-

miseksi, saavat jatkossa opetuskielen tukiopetusta, jota tarjotaan suunnitelmallisesti koko lukuvuoden ajan osana koulun perustoimintaa (POPS luvut 7.3 ja 7.3.2).

Oppimisen tuen uudistus saattaa vahvistaa inklusiivisia toimintatapoja myös perusopetukseen valmistavan opetuksen osalta, vaikka uudistus ei varsinaisesti estä alueellistenkaan ryhmien

Kuvio 2. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt, ryhmäkohtaiset tukimuodot ja oppilaskohtaiset tukitoimet

perustamista. Esimerkiksi Espoon kaupunki järjestää 1.8.2025 alkaen 1. ja 2.-luokkien perusopetukseen valmistavan opetuksen inklusiivisesti kokonaan oppilaiden lähikouluilla (<https://www.hs.fi/pkseutu/art-2000010952033.html>) ja Tampereen kaupunki pääasiassa inklusiivisesti lähikouluilla (<https://www.aamulehti.fi/tampere/art-2000010918365.html>). Myös uudistuksen jälkeen opetuksen järjestäjä päättää perusopetukseen valmistavan opetuksen opetusryhmien muodostamisesta (Perusopetuslaki 20 g §).

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt

Uusi tukijärjestelmä rakentuu oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen varaan, jotka luovat pohjan laadukkaalle perusopetukselle, ryhmäkohtaisille tukimuodoille ja oppilaskohtaisille tukitoimille (kuvio 2). Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ovat keskeinen osa koulun toimintakulttuuria, joka antaa edellytykset kaikkien oppilaiden osallisuuteen, oppimiseen ja koulunkäynnin tukeen. Oppimisen edellytyksiä tukevissa ope-

Kuvituskuva: Freepik.

tusjärjestelyissä maahanmuuttotautaisia oppilaita huomioivia järjestelyjä ovat erityisesti eri oppiaineiden ja tiedonalojen kieltä avaava kielitietoinen opetus (POPS luku 7). Kielitietoisuus on ollut Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (OPH 2014) keskeinen periaate, mutta tukijärjestelmän uudistamisen myötä sen merkitys edelleen kasvaa. Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen suunnittelussa ja toteuttamisessa opettajien keskinäinen yhteistyö, moniammatillinen ja monialainen yhteistyö sekä yhteistyön mahdollistavat rakenteelliset ovat ratkaisut ovat tärkeitä (POPS 7.2). Kielitietoisuuden ja kielellisesti vastuullisen toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää juuri vahvaa yhteistyötä ja kehitysmönteistä dialogia (Harju-Autti 2022). Jatkossa esimerkiksi luokanopettajan, kieli- ja kulttuuriryhmien opettajan ja erityisopettajan on tehtävä yhteistyötä opetusjärjestelyjen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Koulun tasolla on luotava yhteistyölle rakenteita ja varattava sille riittävästi aikaa (POPS 7.2). Yhteistyö on olennainen osa opettajien työtä inklusiivisessa koulussa, jonka myötä erilaiset oppijat voidaan ottaa huomioon (Lakkala ym. 2021).

Ryhmäkohtaiset tukimuodot

Ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla tarkoitetaan kaikkia oppilaita koskevia ryhmäkohtaisia järjestelyjä, joita tarjotaan suunnitelmallisesti koko lukuvuoden ajan osana koulun perustoimintaa. Nii- tä ovat yleinen tukiovetus, opetuskielen tukiovetus ja erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja voidaan tarjota erilaisin tarkoituksenmukaisin ryhmittelyn, esimerkiksi yhteis- tai samanaikaisopetuksena, ja ne mahdollistavat myös vertaisoppimisen (Perusopetuslaki 20 b §, OPS 7.3).

Opetuksen järjestäjän on varattava lukuvuosittain opetussuunnitelmaan perustuvassa suunnitelmassa yhteensä vähintään 0,122 opetustuntia koulun oppilasta kohden viikossa yleiseen tukiovetukseen, erityisopettajan antamaan opetukseen muun opetuksen yhteydessä ja opetuskielen tukiovetukseen (Perusopetuslaki 20 b §).

Ryhmäkohtaisissa tukimuodoissa otetaan ensimmäistä kertaa perusopetuksen tukijärjestelmässä huomioon opetuskielen hallintaan liittyviä kysymyksiä. Oppilaalla, jolla ei ole riittävää

opetuskielen taitoa perusopetuksen oppimäärän suorittamiseksi, on oikeus opetuskielen tukiopetukseen (Perusopetuslaki 20 a §). Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa tarkennetaan (luku 7.3.2), että opetuskielen tukiopetus kohdistuu ensisijaisesti opetuskielen taidon ja eri tiedonalojen tekstitaitojen vahvistamiseen. Opetuskielen tukiopetus on kielitietoista opetusta, joka tukee oppilaita lukemaan, ymmärtämään, tulkitsemaan ja tuottamaan eri oppiaineiden tekstejä. Tällöin opetus kohdistuu oppiaineen kieleen ja sisältöön samaan aikaan.

Opettajan antamaa opetuskielen tukiopetusta voidaan antaa työjärjestyksen mukaisten oppituntien aikana yhteis- tai samanaikaisopetuksena tai pienemmässä ryhmässä, mutta myös oppituntien ulkopuolella huomioiden koulupäivien pituuden enimmäismäärät (POPS 7.3.2). Tarkoitus kuitenkin on, että mahdollisimman moni oppilas voi hyötyä siitä. Opetuskielen tukiopetuksen suunnittelussa, sen toteutuksessa ja sen vaikuttavuuden arvioinnissa opettajien yhteistyö on tärkeää. Toimivan kielellisen tuen kannalta avainasemassa kollegiaalisen yhteistyön lisäksi ovat toiminnan mahdollistava esihenkilön tuki ja opettajien kielipedagoginen osaaminen (Harju-Autti 2022).

Oppilaskohtaiset tukitoimet

Jos ryhmäkohtaiset tukimuodot eivät riitä tukemaan oppilaan oppimista tai koulunkäyntiä, ja hän tarvitsee säännöllisiä tukitoimia, hänellä on oikeus saada viipymättä oppilaskohtaisia tukitoimia. Oppilaskohtaiset tukitoimet eivät ole kuitenkaan tarkoitettu vastaamaan oppilaan kielellisen tuen tarpeisiin: ope-

tuskielen oppimisen varhainen vaihe ei voi lähtökohtaisesti olla peruste oppilaskohtaiselle tuen tarpeelle. Oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä voidaan kuitenkin tukea samanaikaisesti sekä ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla että oppilaskohtaisilla tukitoimilla. Tämä tarkoittaa, että esimerkiksi oppilaskohtaisena tukitoimena erityisluokan opettajan antamaa opetusta erityisluokassa saava maahanmuuttotustainen oppilas, joka tarvitsee kielellistä tukea, on oikeutettu saamaan myös ryhmäkohtaista opetuskielen tukiopetusta. (POPS luvut 7.1 ja 7.4).

Lopuksi

Oppimisen tuen uudistus ottaa askelen oikeaan suuntaan maahanmuuttotustaisten oppilaiden koulunkäynnin ja oppimisen tuen järjestämisessä. Uudistuksessa painotetaan yhteistyötä, inklusiivisia toimintatapoja sekä kielitietoista toimintakulttuuria.

Opetuskielen tukiopetus osana ryhmämuotoisia tukimuotoja mahdollistaa koulun opetuskielen ja oppiaineen sisältöjen tukemisen pitkäjänteisesti. Aiemmin tukiresurssi on saattanut vaihdella vuosittain, mikä on vaikeuttanut hyvien käytänteiden ja pitkäjänteisen yhteistyön rakentamista (ks. Harju-Autti 2022). Uudistus lisää maahanmuuttotustaisten oppilaan mahdollisuuksia saada tarvitsemaansa kielipedagogista tukea omassa koulussaan ja opetusryhmässään. Kuitenkin esimerkiksi perusopetukseen valmistavaan opetukseen osallistuvien oppilaiden oikeus käydä koulua omassa lähikoulussa jää uudistuksessa epäselväksi.

Opetuksenjärjestäjät ja koulut ovat merkittävässä asemassa siinä, miten

uudistus käytännössä toteutuu. Ajantasaisen tutkinto- ja täydennyskoulutuksen järjestäminen opettajille on keskeisen tärkeää. Lisäksi kansallisen tason ohjausta tulee vahvistaa, jotta maahanmuuttotaustaisia oppilaita huomioivia pedagogisia järjestelyjä voidaan kehittää niin, että ne palvelevat yhdenvertaisesti kaikkia oppijoita.

Lähteet

Harju-Autti, R. (2022). Kielellisesti tuettu opetus: Yläkouluikäiset maahanmuuttajaoppilaat koulun opetuskieltä ja oppiainesisältöjä oppimassa. Tampereen yliopiston väitöskirjoja 711. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-2666-1>

Kuntaliitto 2024. Väestönmurros ja perusopetus. Mitä koululaisikäluokkien kehityksessä on tapahtunut ja tulee tapahtumaan? Mitä muutos merkitsee? <https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/V%C3%A4est%C3%B6nmurros%20ja%20perusopetus%20Kuntaliitto%20maaliskuu%202024.pdf> haettu 7.3.2025

Lakkala, S., Galkienė, A., Navaitienė, J., Cierpiałowska, T., Tomecek, S., & Uusi-autti, S. (2021). Teachers Supporting Students in Collaborative Ways—An Analysis of Collaborative Work Creating Supportive Learning Environments for Every Student in a School: Cases from Austria, Finland, Lithuania, and Poland. *Sustainability*, 13(5), 2804. <https://doi.org/10.3390/su13052804>

Opetushallitus. (n.d.) Usein kysyttyä. Onko valmistavaan opetukseen määritelty enimmäisryhmäkoko? <https://www.oph.fi/fi/usein-kysyttya/onko-valmistavaan-opetukseen-maaritelty-enimmaisryhmakokoa> haettu 7.3.2025

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. 2014. 1.8.2025 voimaantuleva. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/perusopetus/419550/tiedot> haettu 7.3.2025

Perusopetuslaki 1090/2024. <https://finlex.fi/fi/lainsaadanto/saaduskokoelma/2024/1090> haettu 7.3.2025

Pulkkinen, J., Kauppinen, H., Hiltunen, J., Lehtola, P., Nissinen, K., & Rautopuro, J. (2024). Tukea tasa-arvoiselle koulutielle: Maahanmuuttajataustaisten nuorten osaaminen PISA 2022 -tutkimuksessa.

Kirjoittaja

Johannes Ruoho
KM, väitöskirjatutkija
Lapin yliopisto

Kirjoittajan kuva: Sanni Olasvuori

Kirjoittaja

Raisa Harju-Autti
Yliopistonlehtori
Kokkolan yliopistokeskus Chydenius, Jyväskylän yliopisto

Kirjoittajan kuva: Kimmo Pallari

Kirjoittaja

Hanna-Maija Sinkkonen
Dosentti, kasvatustieteiden laitos
Turun yliopisto